

Angela Vode kot antikomunistka

(ki ima za nameček buržoazne poglede na vojno)

Angela Vode je bila skoraj dvajset let komunistka, kot pove vsak, še tako kratak oris njenega življenja. A nato je bila dvakrat dlje, svojih 45 let, antikomunistka, kar se nekako ne uvršča zlahka v te orise. Kako in zakaj je prišlo do tega preobrata? Kaj je svojim nekdanjim kolegom najbolj zamerila?

Odgovorov na ta vprašanja ni mogoče najti v javnih spisih, če izvzamemo njene spomine (objavljene 20 let po smrti avtorice), nekaj malega pa izvemo v zasebnih pismih, zlasti tistih, ki jih je zadnje desetletje življenja pisala nečaku Janezu (Johnu) Spindlerju v Ameriko. To je njena za zdaj edina znana ohranjena korespondenca. Kaj pove? Njeno zaničevanje komunistov je bilo silovito, kot je prostodušno pisala nečaku. Vse slabe lastnosti jim je pripisovala, zlasti pa surovost: »Zadnjič sem videla nekega fanta iz naše hiše, ki mu je mama umrla, pa je basal njene lepe stvari v smetnjake. To so seveda komunisti in zanimivo je, da nima noben od njih nobenega odnosa do sočloveka. Beethoven je rekel: Lastnost, ki je največ vredna, je človeška dobrot. Vidiš, te lastnosti komunisti niso sprejeli v svoj slovar.«

Neomajen odpor do Sovjetov

Angela Vode je v zadnjem desetletju življenja presojala politike predvsem po tem, kakšen odnos imajo do komunizma in Sovjetske zveze. Bila je velika občudovalka Golde Meir, ki se ji je zdela največja ženska 20. stoletja, in gojila je silno spoštovanje do Izraela in izraelskih dosežkov. Med Carterjem in Reaganom se je odločala za Reagana, češ da je za kljubovanje Rusom potreben odločen človek – do Rusov in Sovjetov pa je čutila samo neomajen odpor. Zgrožena je bila nad italijanskimi Rdečimi brigadami in ugrabitvijo Alda Mora, pa nad skupino Baader-Meinhof, ki se je šla terorizem v Nemčiji: »Brežnjev igra tu nekako lucifersko vlogo. Ampak to menda veš, da je tista razdiralna skupina iz Nemčije prišla zdaj v Mehiko, da bo nadaljevala svoje delo tam. Ti podvigi so v duhu marksistične teorije, po kateri je zdaj kapitalizem na višku, toda prihaja v zaton, a morajo k njegovemu propadu pomagati marksistične sile, poslužujoč se najrazličnejših taktičnih prijemov.«

Kakor je imela rada Francijo, ki jo je večkrat obiskala, pa se je zgražala nad Francozi, zlasti levičarji, češ da so nadu-

ti in neumni, »saj kako bi drugače tako množično volili takega merjasca kot je Marchais.« (Ta je bil četrto stoletja šef francoske komunistične partije.)

Komunisti uničijo človeka, če misli s svojo glavo

Maja 1984 je bila Angela Vode zadnjič na potovanju, vse do Benetk, v družbi Janeza in njegove žene Audrey. Vrnila se je z bogato zalogo tujega časopisja: »Tiste članke sem prebrala, so zelo dobro napisani, eksaktno, vendar zelo obzirno. Gospodarska situacija je pri nas mnogo slabša, položaj je nekako brezizhoden. Mnogi, ki so bili na položaju, so bili brez vesti, morda jim je prav prišla ravno teorija o samoupravljanju. Zelo slabo se ujemata politika in gospodarstvo, kar odseva v vseh komunističnih deželah. Sicer se je pa komunistični steber začel majati po vsem svetu in to se čuti tudi pri nas. Zanimivosti o gospodarskih malverzacijah se objavljajo javno po časopisih, ljudje ne morejo več kimati, saj vodilni ljudje ne znajo reševati situacije drugače kot z zviševanjem cen. Zdaj je začela poleg oficijelne revije izhajati tudi ena opozicionalna, seveda rahlo opozi-

Prispevek Alenke Puhar objavljamo v spomin na 130. obletnico rojstva Angele Vode (rojena je bila 5. januarja 1892 v Ljubljani, kjer je umrla 5. maja 1985)

cionalna, ki pa vendarle nekoliko drugače piše. In moreš si misliti, da je prinesla tudi članek o meni, se pravi o mojem javnem delu med obema vojnama, pa potem o moji odmaknitvi in zaporu. Je razmeroma kar dober članek – po tolikem času, ko nihče ni smel niti pisniti o mojem delu, ki je bilo vendar obsežno

in zelo požrtvovalno. In ni bilo vplivano od nikogar! Saj mi je vseeno, kar kdo pravi o meni, samo zanimivo je, kako ti ljudje (komunisti) človeka sistematično uničijo, če s svojo glavo misli.«

Kolikor je znano, je prelomna točka Angelinega spora s partijo dogajanje leta 1939, se pravi v času, ko sta Stalin in Hitler sklenila pakt, zatem pa družno napadla Poljsko. Saj je imela nekaj pomislekov že prej, paktiranja z nacisti pa ni prenesla. In sovjetske agresivnosti tudi ne. V eni od karakteristik, delu »tovarišice, s katero je bila partijsko povezana«, so ji bile maja 1947 pripisane naslednje napake: »Do sovjetsko-finske vojne je bila disciplinirana do partijskih nalog. Ob tem dogodku pa je začela z očitnimi antipartijskimi izjavami. Soglašala je z buržuazno razlago te vojne: Sovjetska zveza vodi kot velika država imperialistično vojno s Finsko. Finska ne more biti imperialistična, ker je mala država in vodi samo obrambno vojno. Še večji odklon od KP je napravila ob podpisu nenapadalne pogodbe med SZ in Nemčijo. Takrat se je postavila na stališče, da je SZ izdala protifašistično borbo.« Angelo so zato izključili iz komunistične partije.

Sovjetski napad na Finsko

Osemdeset let pozneje se je vredno spomniti, da je Sovjetska zveza takoj po sklenitvi pakta s Hitlerjem začela izsiljevati Finsko, češ da se počuti ogroženo. Recimo: Meja med nami je dosti prebližu Leningrada! Prepustiti nam morate to in to in to! Ker Finska ni ubogala, so jo novembra napadli. Spopad je trajal dobre tri mesece, Finci so se vztrajno in vešče branili – a končno so s Sovjeti

sklenili premirje. Finsko je to stalo precej ozemlja in denarja, tudi nekaj svobode – a Sovjetsko zvezo je stalo precej več življenj in tudi ugleda.

Na načelni ravni je gotovo vredno pozornosti, da je bila ocena dogajanja razredno in ideološko zakoličena. Tisto o napadu velikanske države na neznatno sosedo ter s tem povezane simpatije do šibkejšega – no, to je v partijskih očeh veljalo za meščansko ali malomeščansko. Če je tako čutila večina ljudi (in tudi držav) – tem slabše zanje! Proletarsko in avantgardno misleči ljudje se ne menijo za take sentimentalnosti! Mednje spada

Angela Vode je v zadnjem desetletju življenja presojala politike predvsem po tem, kakšen odnos imajo do komunizma in Sovjetske zveze.

jo tudi napredno misleči in angažirani umetniki, ki so dobili smernice, da se je treba norčevati iz takega smešnega drobiža, kot je Finska, s tistim neumnim jezikom, ki ga nihče ne razume ... in s tisto svojo nacistično naravnanoostjo! Med občudovalce Sovjetov, ki so si zaničljivo obrisali podplate v Finsko, se je uvrstila tudi ameriška pisateljica Lillian Hellman, ki se je posmehnila vsem, ki točijo solze nad to »pronacistično državo«...

Res, boj proti fašizmu in nacizmu ima mogočne korenine.

Alenka Puhar